

فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

دوره ۱۵، شماره ۳ - شماره پیاپی ۵۴، آذر ۱۴۰۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۸/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۱۰

صص: ۱۳۷-۱۲۱

بررسی سرمایه جنسی و رابطه ی آن با سرمایه اجتماعی زنان شهر اصفهان

اقدس پارسا*^۱ سیدعلی هاشمیانفر^۲ منصور حقیقتیان^۳

۱- گروه جامعه شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

۲- دانشیار گروه جامعه شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۳- دانشیار گروه جامعه شناسی واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

چکیده

سرمایه اجتماعی به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک جامعه به عنوان منبع بارزش اشاره دارد. اما از آنجا که افراد جامعه در برقراری ارتباط و کمیت و کیفیت آن یکسان نبوده، تفاوت هایی از جنبه های مختلف از جمله سرمایه جنسی بین آنها وجود دارد. هدف از پژوهش حاضر بررسی میزان سرمایه جنسی زنان به عنوان عاملی در تبیین تفاوت های سرمایه اجتماعی است. پژوهش حاضر با روش پیمایش و با استفاده از ابزار پرسشنامه محقق ساخته انجام شد. نمونه آماری شامل ۶۶۸ نفر از زنان بالای ۱۸ سال شهر اصفهان است. یافته ها نشان داد بین سرمایه جنسی و ابعاد سرمایه اجتماعی ارتباط معناداری وجود دارد. تفاوت معناداری در مورد تاثیر گذاری باورهای فرهنگی و اعتقادی بر نگرش زنان نسبت به سرمایه جنسی بر اساس متغیرهای جمعیت شناختی سن، وضعیت تاهل، تحصیلات، وضعیت اشتغال، وضعیت اقتصادی، میزان درآمد و نوع شغل وجود دارد.

کلمات کلیدی: سرمایه جنسی، سرمایه اجتماعی، باور فرهنگی و اعتقادی، سرمایه.

مقدمه و بیان مساله

داشتن سرمایه فرصت به شمار می آید و سرمایه اجتماعی به عنوان منفعتی تلقی می گردد که فرد یا گروهی از افراد از آن برخوردارند. سرمایه ای که پاتنام شیوه تعامل بین افراد، وجود هنجارهای مناسب همیاری و همکاری می داند و معتقد است در اعتماد متقابل، ارزش های مشترک، وجود بسترهای لازم در محیط سیاسی- اجتماعی و شبکه های متنوع اجتماعی، برای مشارکت فعالانه همه آحاد جامعه ریشه دارد. (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۵۱). کلمن نیز معتقد است، سرمایه اجتماعی منبعی اجتماعی- ساختاری است که دارایی و سرمایه افراد محسوب می شود. این دارایی شیء واحدی نیست، بلکه ویژگی هایی است که در ساختار اجتماعی وجود دارد و باعث می شود افراد با سهولت بیشتری وارد کنش اجتماعی شوند. (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۶۷) برای زنان یکی از عوامل کسب سرمایه اجتماعی، سرمایه جنسی است که شامل استفاده از زیبایی های ظاهری، توانمندی های جنسی و رفتاری افراد در تعامل با دیگر افراد جامعه است. سرمایه جنسی عبارت است از ترکیب فریبندهای زیبایی شناختی، بصری، بدنی، اجتماعی و جنسی برای دیگر اعضای جامعه به خصوص جنس مخالف در همه زمینه های اجتماعی است (حکیم، ۱۳۹۱: ۱۵). و شامل ویژگی هایی می شود که در زمان تولد تعیین می شوند و هم مهارت هایی که می توانند آموخته و یا تقویت گردند؛ و ناشی از عوامل اجتماعی، فرهنگی و ساختاری است که در طی جریان جامعه پذیری و در طول دوره زندگی همواره منجر به جدا شدن جهان اجتماعی مردان و زنان می شود. سرمایه جنسی برای زنان نماینده پایگاه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، سرمایه اجتماعی و... است. بنابراین، زنان به طور اجتماعی برای درگیر شدن در سرمایه جنسی تشویق می شوند و از آنها انتظار می رود در سرمایه جنسی خود دستکاری کنند. همانطور که بوردیو می گوید سرمایه فرهنگی به ارث نمی رسد بلکه با تلاش شخصی فرد و در طول زمان بدست می آید (ضیاپور، ۱۳۸۹). از این رو استفاده از سرمایه جنسی برای زنان ایرانی یکی از راههایی است که آنان برای کسب سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی و بهبود جایگاه طبقاتیشان بکار می گیرند. در واقع زنان با استفاده از سرمایه جنسی سعی در نشان دادن سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی خود و تمایز بخشی به خود دارند. سرمایه جنسی می تواند ابزاری در دست زنان باشد. تا در طول زمان، سرمایه اجتماعی خود را شکل دهد و یا میزان آن را بهبود بخشد. در جامعه ما، علیرغم ملاحظات عرفی و شرعی، استفاده از سرمایه جنسی دغدغه فکری تعدادی از زنان و دختران را تشکیل می دهد و لذا با صرف هزینه، زمان و نیز انرژی به دنبال دستیابی به ایده آل های مطلوب زنانگی اند و به دنبال برجسته کردن سرمایه جنسی خود برآمده اند. این پژوهش در صدد است بررسی نماید چرا با وجود موانع فرهنگی و تصورات قالبی که همه زنان اصفهانی کم و بیش در معرض آن هستند، برخی از آنان توانسته اند با در هم شکستن موانع پیش رو و باورهای قالبی با استفاده از سرمایه جنسی به سرمایه اجتماعی دست یابند؟

اهمیت و ضرورت

ایران از جمله کشورهایی است که در جریان مدرنیزاسیون همراه با جریان های نوسازی تغییرات چشمگیری را تجربه کرده است، به طوریکه بافت همگون جامعه به هم خورده و گروه ها و طبقات جدیدی به وجود آمده است. یکی از این گروه ها که پایگاه اجتماعی سنتی شان در جریان نوسازی با دگرگونی های عمیقی روبه رو شد زنان هستند. تحول در زمینه تحصیلات عالی، اشتغال، مشارکت و حضور زنان در عرصه های اجتماعی موقعیت آنان را در جامعه تغییر داده است.

اما، برخورداری زنان جامعه از سرمایه های فرهنگی و اجتماعی برای دستیابی آنها به پایگاه های اجتماعی مناسب و برابر با مردان کافی نیست. بنابراین، تعدادی از زنان چاره جزروی آوردن به استفاده از سرمایه جنسی ندارند. ولی اتفاقی که می افتد شاید این باشد که بسیاری از استعدادهای زنان جامعه به پس زمینه می رود و زنانی منتخب شغل ها می شوند که شاید استعداد فکری برای پیشبرد اهداف جامعه نداشته باشند و این امکان به وجود می آید که زنان مستعد و اهل فکر و نخبه علمی نیز به این سمت گرایش پیدا کنند. افزون بر این، میدان مورد مطالعه در این پژوهش اصفهان از مهمترین کلان شهرهای دارای ساختار مدرن ایران است که از دگرگونی های توسعه تاثیر پذیرفته و تاثیر مهمی بر توسعه یافتگی کشور دارد. به لحاظ پیشینه تاریخی دارای بافت فرهنگی، سنتی و مذهبی که دارای جاذبه های فرهنگی، تاریخی، اجتماعی، صنعتی و... است. در کنار این ویژگی ها، شهرنشینی، تغییرات اجتماعی گسترده، بافت مذهبی سنتی، تغییر ساختار الگوی زندگی، افزایش جمعیت، افزایش مهاجرت، شهرک های صنعتی، افزایش مراکز آموزش عالی، افزایش حضور زنان در فعالیت های اجتماعی و... اصفهان را برجسته ساخته است. چنین ویژگی ها موجب شده تا در شرایط کنونی پرداختن به موضوع سرمایه جنسی و شناخت علمی آن به موضوعی قابل توجه تبدیل شود.

پیشینه ی تجربی

سرمایه جنسی یکی از موضوعاتی است که در سالهای اخیر مورد توجه پژوهشگران حوزه های جامعه شناسی بدن قرار گرفته است. پژوهش های زیادی در داخل و خارج از کشور درباره سرمایه اجتماعی انجام شده است، اما با تأکید بر سرمایه جنسی، تحقیقات خارجی معدود و در داخل کشور نیز تاکنون پژوهشی انجام نشده است. اما در ادامه به تعدادی از تحقیقات که ارتباط موضوعی بیش تری با این نوشتار دارند، اشاره میشود. در بین تحقیقات صورت گرفته در حوزه سرمایه جنسی که بیشتر با موضوع مدیریت بدن انجام شده چند جریان اصلی از یکدیگر قابل تمییزند: جریان اول شامل پژوهش های است که بر نقش فرامرزی شدن الگوهای فرهنگی (تصویر و تصویرگری از زیبایی)، به ویژه از طریق فعالیت رسانه ها، تأکید دارند (جونگ و فوربس، ۲۰۰۶؛ آدلمن و روجی، ۲۰۰۸). جریان دوم عمدتاً بر نقص های هویتی

متأثر از فرآیند اجتماعی شدن افراد تاکید می‌کند که متضمن نارضایتی از وضع موجود بدن و مدیریت معطوف به تغییر در جهت رفع کاستی‌های مفروض است. جریان دیگری به نقش محوری مصرف در تنظیم نحوه مدیریت بدن در دوران جدید می‌پردازد (مورگان، ۲۰۰۵؛ لو، ۲۰۰۸). تحقیقات (چاوشیان، ۱۳۸۱؛ اخلاصی، ۱۳۸۶؛ ذکائی، ۱۳۸۶؛ احمدی، ۱۳۸۶؛ فاتحی و اخلاصی، ۱۳۸۷؛ ورشوئی، ۱۳۸۸) در گام اول مؤید اهمیت روز افزون مدیریت ظاهر بر مبنای تصویر از بدن در بین افراد و به ویژه دو گروه جوانان و زنان است. همچنین نتایج این تحقیقات نشان‌دهنده این واقعیت است که اولویت نخست افراد در شکل دهی به تصاویر آرمانی از بدن مربوط به عوامل اجتماعی فرهنگی است. در مجموع باید گفت در فرهنگ‌ها و جوامع گوناگون نوع و میزان اهمیتی که برای مقوله‌های سرمایه جنسی قایلند متفاوت است و این امر در مضامین فرهنگی باز نموده می‌شود.

بدیهی است که بررسی تاثیر سرمایه جنسی بر سرمایه اجتماعی در جامعه ما، بر حسب تفاوت‌های موجود به شناخت بهتر ما کمک خواهد کرد و می‌توان با برنامه ریزی و تصمیم‌گیری در جهت بهبود شرایط اجتماعی زنان کمک نمود. بدین ترتیب به دو دلیل این پژوهش در میان زنان شاغل اجرا شد: اولاً زنان شاغل تنها گروه در میان زنان هستند که در خارج از خانه و نیز در عرصه‌های عمومی تا حدودی همانند مردان حضور دارند. ثانیاً زنان شاغل در موقعیت و با منابع و امکانات تا حدی مشترک با مردان قرار دارند.

مبانی نظری

سرمایه جنسی پدیده‌ای است که به صورت اجتماعی بر ساخته می‌شود و از دهه دوهزار و ده میلادی به بعد وارد مباحث جامعه‌شناختی شده است. برای اولین بار کاترین حکیم جامعه‌شناس انگلیسی سرمایه جنسی را کار برده است. سرمایه جنسی عبارت است از «ترکیب فریبندگی‌های زیبایی‌شناختی، بصری، بدنی، اجتماعی و جنسی برای دیگر اعضای جامعه به خصوص جنس مخالف در همه زمینه‌های اجتماعی است». (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۲). که هم شامل ویژگی‌هایی می‌شود که در زمان تولد تعیین می‌شوند و هم شامل مهارت‌هایی می‌شود که می‌توانند آموخته و یا تقویت شوند. سرمایه جنسی به شیوه‌های از زندگی گفته می‌شود که در روند آموزش‌های رسمی، غیر رسمی و خانوادگی در افراد تثبیت شده اشاره دارد و همچنین ظرفیت شناخت افراد در کاربرد ویژگی‌های جسمانی و مهارت‌های اجتماعی را در بر می‌گیرد. کاربرد ابعاد مختلف سرمایه جنسی موجب تفاوت در نحوه زندگی و بروز سلیقه‌های گوناگون می‌شود و به تبع آن تفاوت در کسب موقعیت‌های برتر اجتماعی و استفاده از امکانات مختلف جامعه را موجب می‌شود در واقع استفاده کنندگان از سرمایه جنسی در قشر بندی اجتماعی در طبقه بالا و پایین اجتماع قرار می‌گیرند. به طور کلی در ارتباط با ویژگی‌های سرمایه جنسی از دیدگاه حکیم می‌توان ویژگی‌هایی چون (۱) تبدیل پذیری آن به انواع دیگر سرمایه، (۲) انتخابی بودن سرمایه جنسی به عنوان یک رفتار؛ فرد در جامعه می‌آموزد که چطور باید یک زن یا یک

مرد باشد و چگونگی ایفای نقش را فرا می‌گیرد در حالیکه در راه اجرای صحیح آن باید مهارت کسب کند و خلاقیت به خرج دهد (۳). رابطه مستقیم و معنادار افزایش سطح رفاه و افزایش ارزش سرمایه جنسی، افزایش رفاه باعث می‌شود افراد بیش از گذشته به فعالیت‌های فراغتی و تجملاتی و ظاهر و آرایش خود بپردازند (حکیم، ۱۳۹۱: ۴۸). حکیم معتقد است که در جوامع مدرن به دلیل رشد رفاه، رشد و تأثیر رسانه‌ها و برجسته شدن مسئله فراغت و تفریح، در شهرهای بزرگ و چندفرهنگی شاهد بالارفتن ارزش این سرمایه هستیم. در واقع سرمایه‌ی جنسی یک دارایی مهم برای تمامی گروه‌های است که دسترسی کمتری به سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی و انسانی دارند. سرمایه جنسی، به اندازه‌ی پول، آموزش و ارتباطات مفید است. در واقع، مشخصه‌ی اصلی سرمایه جنسی این است که می‌تواند به طور کامل از خاستگاه اجتماعی مستقل باشد و در حکم ابزاری برای تحرک اجتماعی صعودی باشد. سرمایه جنسی دارای سه ویژگی مهم است. اول، سرمایه جنسی می‌تواند از طریق آموزش تقویت شود. و شامل مهارت‌های است که می‌تواند به دست آید و توسعه یابد. دوم، اگر چه نقش سرمایه جنسی (یا از برخی از مولفه‌های آن) ممکن است در طول زمان و فضا، متفاوت باشد ولی آن یک منبع نادر است و معمولاً به شدت در همه جوامع ارزش دارد. سوم، در جوامع مدرن، سرمایه جنسی به دلیل افزایش اهمیت در ارزشهای زیبایی‌شناسی قرار می‌گیرد. از نظر حکیم سرمایه جنسی مولفه‌های متفاوتی دارد. زیبایی یک مولفه‌ی اساسی سرمایه جنسی است که در هر فرهنگ و هر دوره‌ی می‌تواند متغیر باشد. علاوه بر سلیقه‌ی شخصی، سلیقه‌ی فرهنگی نیز است. ولی بطور کلی یک ارزش جهانشمول و ایستا است (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۴). دومین عامل سرمایه جنسی جاذبه است. جذابیت جسمانی از جمله موضوعاتی است که در این دوران استانداردهای جدیدی پیدا کرده و از عوامل شکل دهنده‌ی روابط افراد محسوب می‌شود، رفتارهای گوناگون بهداشتی نظیر بدن‌سازی، رژیم‌های غذایی، تجهیزات ورزشی و آرایشی مختلف برای مراقبت از بدن پدیدار شده است (رضایی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۴۲). جذابیت که به شخصیت و سبک زندگی فرد، زنانگی یا مردانگی او، الگوی زندگی زنان و مشخصات تعامل اجتماعی او نیز مربوط می‌شود. این ویژگی در زمینه‌های پویا است (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۵). سومین مولفه، مولفه اجتماعی است. خوش مشربی، دل‌ربایی، تعاملات اجتماعی، استفاده از سخنان اغواکننده، مهارت اجتماعی در تعامل (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۶). سرزندگی نیز یکی دیگر از مولفه‌های سرمایه جنسی است. ترکیبی از برزندگی ظاهری، انرژی اجتماعی، خوش برخوردی و افرادی که سرشار از زندگی هستند (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۶). شیوه‌ی ظاهر شدن در جامعه مولفه‌ی پنجم است. شکل لباس پوشیدن، آرایش چهره، عطر، جواهرات یا سایر چیزهای زینتی و... که افراد با خود دارند یا می‌پوشند تا پایگاه اجتماعی و سبک زندگی خود را به جامعه نشان دهند (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۷). مسایل جنسی نیز یکی از مولفه‌های سرمایه جنسی است. مهارت جنسی و هر چیزی که فرد را از نظر جنسی تبدیل به یک شریک عاطفی-جنسی موفق سازد. حکیم معتقد است ترکیبی از این شش مؤلفه، سرمایه جنسی زنان و مردان را تشکیل می‌دهد

که این سرمایه به نسبت افراد و نیز به نسبت فرهنگ های مختلف متفاوت است. هم چنین سرمایه جنسی در برخی فرهنگ ها با سرمایه فرهنگی آمیختگی دارد و در برخی دیگر، راه رسیدن به سرمایه اقتصادی را فراهم می سازد. به طور کلی، یکی از علل عمده استفاده زنان و مردان از سرمایه جنسی خود علاوه بر تمایلات جنسی، برطرف کردن نیاز اقتصادی از طریق بر جسته کردن سرمایه های جنسی خود است (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۸).

گیدنز، نیز حالات چهره و دیگر حرکات بدن را نشانه هایی می داند که ارتباطات روزمره ما مشروط به آنهاست. به عبارت دیگر، برای اینکه بتوانیم به طور مساوی با دیگران در تولید و بازتولید روابط اجتماعی شریک شویم، باید قادر باشیم نظارتی مداوم و موفقیت آمیز بر چهره و بدن خویش اعمال کنیم (گیدنز، ۱۳۸۷: ۸۶-۸۷). براساس نظریه گیدنز زنان در جامعه ماقبل مدرن از مشارکت کامل در عرصه فعالیت های اجتماعی محروم بوده اند در جوامع جدید، زنان از سویی فرصت آزمودن شانس خود را در طیف وسیع تری از امکانات دارند و از سوی دیگر در فرهنگ مردگرا بسیاری از این راه ها به روی آنان بسته می ماند. از دیدگاه گیدنز مشارکت زنان با هدف ارضای نیازهای اساسی آنان ارتباط دارد.

گافمن هم معتقد است که بین خود اجتماعی و یا هویت اجتماعی با خود واقعی فاصله وجود دارد. او با رویکرد نمایشی خود نقش های اجتماعی و موقعیت های اجتماعی را تنها نمایش هایی می بیند که در زندگی روزمره اجرا می شوند. به عقیده ی او خود افراد به وسیله ی نقش هایی که در این موقعیت ها اجرا می کنند شکل می گیرد و معنا می یابد. از نظر گافمن صورت در تعامل چهره به چهره و نیز در عملکردهای اجتماعی از اهمیت زیادی برخوردار است. آرایش، وسیله ای برای به دست آوردن این نقاب است. تنها در شرایط احساسی شدید، تنهایی یا در حضور دوستان است که نقاب آرایش صورت کنار می رود و صورت خصوصی یا همان شخص واقعی ظاهر می گردد (Synnot 1990: ۶۱).

کلمن (۱۹۸۸) سرمایه اجتماعی را اینگونه تعریف کرده است: «سرمایه و منابعی که افراد و گروهها از طریق پیوند با یکدیگر و با توجه به نوع ارتباطات می توانند بدست آورند. او از سرمایه اجتماعی برای تبیین تفاوتها در زندگی، افراد استفاده می کند. کلمن سرمایه اجتماعی را منابع و انرژی های نهفته در ذات روابط اجتماعی جامعه می داند که تعاملات و ارتباطات میان مردم را فعال می سازد. وی این منابع را اعتماد، همدلی، تفاهم و ارزش های مشترک می داند که شبکه انسانی و اجتماعی را به هم متصل می سازد و امکان کارهای دسته جمعی را فراهم می آورد (کلمن، ۱۳۷۷: ۶-۴۶۵).

بورديو، سرمایه اجتماعی را انباشت منافع بالفعل یا بالقوه ای که به تصاحب یک شبکه با دوام روابط کم و بیش نهادینه شده آشنایی یا باز شناخت متقابل مربوطند، می داند. از نظر او شبکه های اجتماعی را باید با انجام کنش های منطقی و قصدمند برای دستیابی به دیگر سرمایه ها و منابع پدید آورد (بورديو، ۱۳۸۰: ۱۴۸). به نظر بورديو حجم سرمایه

اجتماعی مورد تملک یک فرد، به اندازه شبکه پیوندهایی بستگی دارد که او می تواند به طرز مؤثری بسیج کند و علاوه بر این وابسته به حجم سرمایه اقتصادی، فرهنگی یا نمادین در تصرف کسانی که وی با آنان مرتبط است می باشد؛ این به آن معنی است که سرمایه اجتماعی اگرچه به سرمایه اقتصادی و فرهنگی مورد تملک یک فرد یا حتی مورد تملک کل مجموعه عواملی که وی با آنها مرتبط است، نسبتاً تقلیل ناپذیر است، با این حال از این حجم مفروض کاملاً مستقل نیست (بورديو، ۱۳۸۰: ۱۴۸). بورديو معتقد است سرمایه اجتماعی، چیزی اکتسابی است که با تلاش بی وقفه به شکل سرمایه گذاری فردی یا جمعی، آگاهانه یا ناآگاهانه و به منظور ایجاد یا باز تولید روابط اجتماعی به دست می آید. او فواید مشارکت در گروه ها را برای افراد وابسته به موقعیت آنها در گروه می داند. او نهایتاً کاربرد غایی سرمایه اجتماعی را، بهبود وضعیت اقتصادی فرد در یک فضای اجتماعی سلسله مراتبی می داند (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴: ۹).

از نظر پوتنام سرمایه اجتماعی شامل شبکه ها، هنجارها، پیوندها و اعتماد اجتماعی است که همکاری و هماهنگی برای منافع متقابل را تسهیل می کند و به نهادهای اجتماعی اجازه تولید بیشتر می دهد (تاجبخش، ۱۳۸۴: ۶۳۶). شبکه های رسمی و غیر رسمی ارتباطات و مبادلات در هر جامعه ای اعم از مدرن و سنتی، فئودالی یا سرمایه داری وجود دارند. این شبکه ها دو نوعند: افقی و عمودی. در شبکه های افقی همه کنشگران درگیر کنش ها بوده و با هم در ارتباطند و اطلاعات به صورت شفاف در اختیار کنشگران قرار می گیرد. در شبکه های عمودی شهروندانی عضویت دارند که وضعیتی نابرابر نسبت به هم دارند در این حالت کنشگران با هم ارتباطی ندارند (پوتنام، ۱۳۸۰: ۲۹۴). پاتنام به بیان تفاوت بین دو نوع اصلی سرمایه اجتماعی می پردازد، که عبارتند از سرمایه اجتماعی پل زن (دربگیرنده) و سرمایه اجتماعی میثاقی (مانع شونده از دخول دیگران). سرمایه اجتماعی میثاقی تمایل به ممانعت از دخالت دیگران (غیر خودی ها) دارد و مایل است که همگنی را حفظ کند. درحالیکه سرمایه اجتماعی پل زن به گرد هم آوردن مردم از بخش های مختلف اجتماعی تمایل دارد. (فیلد، ۱۳۸۴: ۵۰) به نظر فوکویاما، سرمایه اجتماعی مجموعه هنجارهای سیستم های اجتماعی است که موجب ارتقاء سطح همکاری اعضای آن سیستم گردیده و موجب پایین آمدن سطح هزینه تبادل و ارتباطات می گردد. در نظر او حوزه و دامنه تأثیر این هنجارها در سطح فرد از سطح تعاملات موجود در بین دو دوست تا تعاملات بین کشورها در سطح صحنه اجتماع، وابسته به نقششان در جامعه، قضاوت و انتظاری که دیگران از نقش آنها دارند و شخصیت و تاریخ شخصی آنها می باشد. از این رو متن خانواده، گروه های غیر رسمی و رسمی، گروه های مدرسه، سازمان ها، اجتماعات و جوامع تعیین کننده نقش افراد است. (ادیبی، انصاری، ۱۳۸۳: ۲۸۵). در جمع بندی نظریات و ارایه چهارچوب نظری می توان گفت: بحث جنسیت یکی از مباحث مهم و تاثیرگذار در مشارکت اجتماعی، اعتماد و روابط اجتماعی است که تمامی نظریه پردازان بحث کنش اجتماعی بر این مهم اتفاق نظر دارند که مقوله جنسیت یک مقوله فوق العاده مهم اجتماعی است و یکی از عوامل مهم در مشارکت اجتماعی،

اعتماد و روابط اجتماعی محسوب می‌شود. جنسیت اصل مهم زندگی است سامانه‌ایی چند سطحی از رویه اجتماعی است که تمایزات بین زنان و مردان را ایجاد می‌کند و در شکل دادن به کنش‌های متقابل نقش مهمی را ایفا می‌کند. یکی از مهمترین نظریات در این زمینه، دیدگاه کاترین حکیم است که بیان می‌کند سرمایه جنسی به شیوه‌های از زندگی گفته می‌شود که در روند آموزش‌های رسمی، غیر رسمی و خانوادگی در افراد تثبیت شده، اشاره دارد. همچنین ظرفیت شناخت افراد در کاربرد ویژگی‌های جسمانی و مهارت‌های اجتماعی را در برمی‌گیرد. کاربرد ابعاد مختلف سرمایه جنسی موجب تفاوت در نحوه زندگی و بروز سلیقه‌های گوناگون می‌شود و به تبع آن تفاوت در کسب موقعیت‌های برتر اجتماعی و استفاده از امکانات مختلف جامعه را موجب می‌شود.

از اصلی‌ترین دیدگاه‌ها مربوط به جنسیت نظریه فمینیستی است. این نظریه درصدد است نظامی فکری را درباره زندگی بشری تدارک ببیند تا زنان را بعنوان شناخته و شناسا و عمل‌کننده و داننده مورد بررسی قرار دهد. از دیدگاه فمینیست از مهمترین عوامل تاثیرگذار بر مشارکت اجتماعی و خانوادگی، اعتماد و روابط اجتماعی زنان درآمدهای نابرابر با مردان، تحصیلات کمتر، مهارت پایین‌تر و نگرش فرهنگی بدبینانه و منفی به نقش و پایگاه زنان، پایگاه اجتماعی خانواده زن و... محسوب می‌شوند. بر این اساس به بررسی نظریات مهم در سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد و روابط اجتماعی زنان پرداخته شد.

با توجه به پیچیدگی و ابعاد متعدد و چندگانه واقعیت اجتماعی و پرهیز از هرگونه تقلیل‌گرایی برای تبیین سرمایه جنسی، سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد و روابط اجتماعی از دیدگاه ترکیبی که معتقد است در تبیین واقعیت‌ها و فرآیندهای اجتماعی باید نگاهی عمل‌گرایانه‌تر داشت و به عاملیت و ساخت هر دو توجه نمود.

در این پژوهش سعی شده است تا تقسیم‌بندی چارچوب نظری بر پایه مفهوم یا عامل اصلی نظریات انجام گیرد. به این ترتیب این نظریه‌ها در تبیین موضوع بر عوامل زیر تاکید دارد. ۱- مولفه‌های سرمایه جنسی ۲- پایگاه اقتصادی - اجتماعی (شغل، تحصیلات، درآمد) ۳- سرمایه اجتماعی (اعتماد، مشارکت، روابط اجتماعی) ۴- سرمایه فرهنگی.

در این مقاله فقط آن دسته از متغیرهایی که بر رابطه سرمایه جنسی و سرمایه اجتماعی اثر گذار بوده، مورد سنجش قرار گرفته است.

فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی

- بین سرمایه جنسی زنان با سرمایه اجتماعی آن‌ها رابطه دارد.

فرضیه فرعی

- بین مولفه‌های سرمایه جنسی و سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد.

- بین وضع فعالیت اجتماعی زنان و سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد.

- بین سرمایه جنسی و اعتقادات و باورها اجتماعی، فرهنگی و پایگاه اقتصادی، اجتماعی و سن و وضعیت تاهل زنان و سرمایه جنسی آنان رابطه ساختاری وجود دارد.

روش پژوهش

در این پژوهش با توجه به ماهیت و موضوع تحقیق بررسی رابطه سرمایه جنسی با سرمایه اجتماعی زنان بالای ۱۸ سال شهر اصفهان، روش تحقیق از نوع کمی و به شیوه ی پیمایش می باشد که در سال ۱۳۹۵ انجام پذیرفت. تحقیق حاضر از نظر کنترل شرایط پژوهش، یک بررسی پیمایشی و علی است. از لحاظ سطح تحلیل تبیینی (همبستگی) است. در مرحله طرح مسأله و سوابق تحقیق بررسی ابعاد نظری و تجربی پژوهش از روش کتابخانه ای (بررسی اسناد، کتب، مقالات، پایان نامه ها، مجلات، نشریات و سیستم اطلاع رسانی اینترنتی) استفاده شده و روش گردآوری داده ها با استفاده از ابزارهای اندازه گیری پرسشنامه محقق ساخته همراه با مصاحبه انجام شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه زنان بالای ۱۸ سال شهر اصفهان است. که تعداد واقعی آنها براساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ برابر ۹۵۰۰۰۰ نفر استخراج شده است. (مرکز اطلاعات آمار شهرداری اصفهان، ۱۳۹۴). با توجه به این که جمعیت شهر اصفهان ناهمگن بوده، شیوه ی نمونه گیری در تحقیق حاضر سهمیه ای و بر اساس ملاک محل سکونت، سن، طبقات اقتصادی و اجتماعی افراد و وضعیت تاهل آنها صورت گرفته است. به طوریکه ابتدا با توجه به تقسیم بندی نقشه ی شهر اصفهان بر اساس مناطق ۱۵ گانه ی شهرداری اصفهان، جمعیت در هر منطقه مشخص شده در مرحله ی بعد نسبت جمعیت هر منطقه به کل جمعیت سنجیده شده و اقدام به تعیین حجم نمونه در هر منطقه گردید. در مرحله ی بعد در داخل محله ها به صورت اتفاقی، خیابان و کوچه مورد نظر انتخاب و پرسشنامه ها در بین افراد توزیع و اطلاعات جمع آوری گردید. جهت برآورد حجم نمونه از فرمول کوکران با جمعیت بزرگ استفاده شده است با ضریب اطمینان ۹۹ درصد که کل حجم نمونه ۶۶۸ نفر می باشد. لازم به ذکر است ملاک ورود افراد به تحقیق دارا بودن سن ۵۰-۱۸ سال می باشد. برای اعتبار سؤالات از روش اعتبار مفهومی، محتوایی و در بین روش های تجربی از طریق روش تعیین اعتبار سازه استفاده شده است. جهت تعیین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است.

یافته های تحقیق

یافته هانشان می دهد از میان پاسخگویان بیش از ۷۰ درصد را متاهلین تشکیل می دهند. همچنین اکثر پاسخگویان از لحاظ سنی در گروه سنی ۲۵-۲۹ سال می باشند که بیش از ۳۱ درصد را شامل می شود و سهم تحصیلات دیپلم بیشترین فراوانی با بیش از ۳۲ درصد است. زنان خانه دار ۴۶ درصد فراوانی را تشکیل می دهند. بیش از ۵۱ درصد پاسخگویان سطح متوسط سرمایه جنسی و بیش از ۵۹ درصد سطح متوسط سرمایه اجتماعی را دارا هستند.

آزمون فرضیات تحقیق:

بین سرمایه اجتماعی زنان با ابعاد سرمایه جنسی آنان رابطه وجود دارد.

جدول (۱): آزمون همبستگی بین سرمایه اجتماعی با ابعاد سرمایه جنسی زنان

سرمایه جنسی						
فریبندگی	سرزندگی	مهارت	زیبایی چهره	دلربایی	جلوه گری	
۰/۰۵۸	۰/۳۸۹	۰/۳۵۱	۰/۱۳۸	۰/۲۶۴	۰/۰۳۱	ضریب همبستگی
۰/۰۰۳	۰/۱۵۱	۰/۱۲۳	۰/۰۱۹	۰/۰۶۹	۰/۰۰۰۹	مجدور همبستگی
۰/۱۳۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۲۵	سطح معناداری
۶۶۸	۶۶۸	۶۶۸	۶۶۸	۶۶۸	۶۶۸	حجم نمونه

Sig:000<0/05

جدول (۱) به بررسی رابطه ی متغیر سرمایه اجتماعی و ابعاد سرمایه جنسی می پردازد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون گویای آن است که میزان ضریب همبستگی در بعد دلربایی (۰/۲۶۴)، زیبایی چهره (۰/۱۳۸)، مهارت اجتماعی (۰/۳۵۱)، سرزندگی (۰/۳۸۹) می باشد. بررسی سطح معنی داری که مقداری کمتر از ۰/۰۵ می باشد وجود رابطه ی معنی دار را مشخص می کند. بنابراین فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیر مستقل و وابسته در سطح ۹۵٪ اطمینان رد و فرضیه تحقیق تایید می شود. میزان ضریب تعیین بیانگر آن است که ۱۵/۱ درصد از تغییرات بعد سرزندگی تحت تاثیر سرمایه اجتماعی و ۱۲/۳ درصد تغییرات مهارت اجتماعی زنان نیز از سرمایه اجتماعی ناشی می شود.

بین ابعاد سرمایه اجتماعی زنان با سرمایه جنسی آنان رابطه دارد.

جدول (۲): آزمون همبستگی بین ابعاد سرمایه اجتماعی زنان با سرمایه جنسی

سرمایه اجتماعی				
حجم نمونه	سطح معناداری	مجدور همبستگی	ضریب همبستگی	
۶۶۸	۰/۱۲	۰/۰۹	۰/۰۹۸	اعتماد اجتماعی
۶۶۸	۰/۱۴	۰/۰۹	۰/۰۹۵	مشارکت اجتماعی
۶۶۸	۰/۰۰۰	۰/۷۹	۰/۲۷۰	تعاملات با خانواده و همسایگان
۶۶۸	۰/۰۰۰	۰/۱۲۹	۰/۳۶	پیش قدمی در زمینه اجتماعی

Sig:000<0/05

جدول ۲ به بررسی رابطه ی ابعاد متغیر سرمایه اجتماعی و سرمایه جنسی می پردازد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون گویای آن است که میزان ضریب همبستگی در بعد تعاملات با خانواده و همسایگان (۰/۲۷۰) و پیش قدمی در زمینه اجتماعی (۰/۳۶) می باشد. با توجه به سطح معنی داری متغیر ها که کمتر از ۰/۰۵ می باشد وجود رابطه بین ابعاد و

سرمایه جنسی مشخص می گردد. بنابراین فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیر مستقل و وابسته در سطح ۹۵٪ اطمینان رد و فرضیه تحقیق تایید می شود. میزان ضریب تعیین بیانگر آن است که تغییرات سرمایه جنسی تحت تاثیر بعد پیش قدمی در زمینه اجتماعی و ۷/۹ درصد تغییرات سرمایه جنسی نیز از تعاملات با خانواده و همسایگان ناشی می شود.

بین باورهای فرهنگی زنان با ابعاد سرمایه جنسی آنان رابطه وجود دارد.

جدول (۳) : آزمون همبستگی بین سرمایه اجتماعی با باورهای فرهنگی زنان

سرمایه جنسی						
فریبندگی	سرزندگی	مهارت	زیبایی چهره	دلربایی	جلوه گری	
۰/۱۰۵	۰/۲۰۷	۰/۱۸۷	۰/۱۴۶	۰/۰۹۱	۰/۰۴۴	ضریب همبستگی
۰/۰۱۱	۰/۰۴۲	۰/۰۳۴	۰/۰۲۱	۰/۰۰۸	۰/۰۰۱۹	مجذور همبستگی
۰/۰۰۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۱۹	۰/۲۵۳	سطح معناداری
۶۶۵	۶۶۵	۶۶۵	۶۶۵	۶۶۵	۶۶۵	حجم نمونه

Sig:000 < 0/05

جدول (۳) به بررسی رابطه ی متغیر باورهای فرهنگی و ابعاد سرمایه جنسی می پردازد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون گویای آن است که میزان ضریب همبستگی در بعد زیبایی چهره (۰/۱۴۶)، مهارت اجتماعی (۰/۱۸۷)، سرزندگی (۰/۲۰۷) و فریبندگی جنسی (۰/۱۰۵) می باشد که با توجه به سطح معنی داری که کمتر از ۰/۰۵ می باشد وجود رابطه بین باورهای فرهنگی و ابعاد سرمایه ی جنسی مذکور، مشخص می گردد. بنابراین فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیر مستقل و وابسته در سطح ۹۵٪ اطمینان رد و فرضیه تحقیق تایید می شود. میزان ضریب تعیین بیانگر آن است که ۴/۲ درصد از تغییرات سرزندگی و ۳/۴ درصد تغییرات مهارت های اجتماعی زنان، از باورهای فرهنگی ناشی می شود.

مدل تحقیق:

$$H_1: \hat{\gamma} \neq 0$$

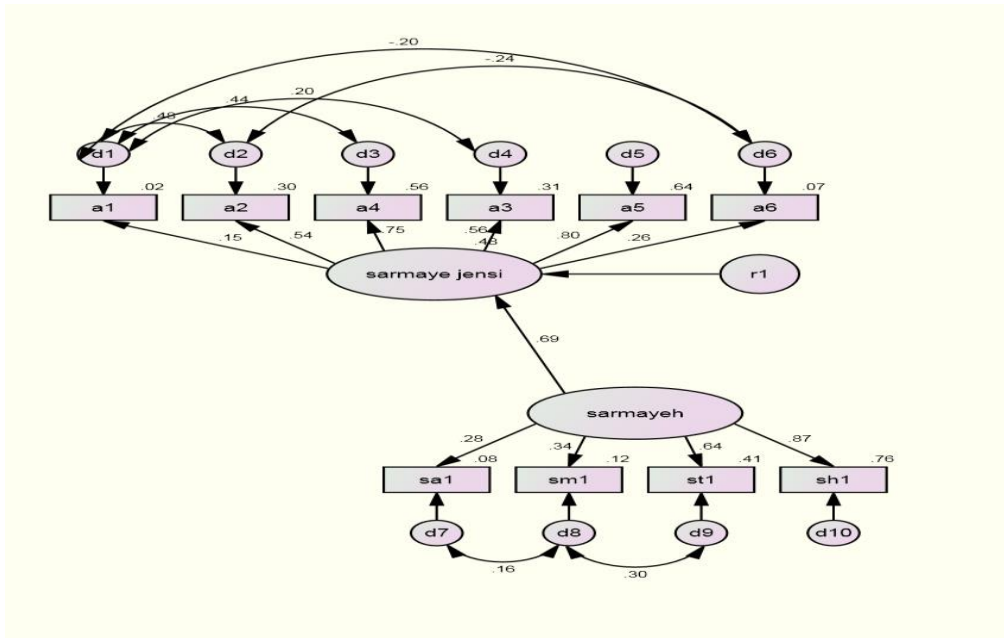
بین سرمایه اجتماعی زنان با سرمایه جنسی آنان رابطه وجود دارد

جدول (۴) برآوردهای استاندارد و غیر استاندارد در سطح استنباطی برای بررسی رابطه سرمایه اجتماعی زنان با سرمایه

جنسی

مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص
۰/۰۸۰۵	RMSEA	۰/۸۴۴	TLI	۶/۷۱	DF/CMIN
۲۷	DF	۰/۹۰۶	CFI	۰/۵۳	PNFI
***	P	۰/۹	AGFI	۰/۹۰۷	IFI

مدل (۴-۱) مدل معادله ساختاری جهت تعیین رابطه ی سرمایه اجتماعی زنان با سرمایه جنسی

جهت آزمون این فرضیه از مدل ساختاری استفاده شده است. در بخش اندازه گیری همچنانکه از مدل برمی آید بیشتر معرفهای متغیرهای مکنون به طور نسبتاً مناسب روی آنها بار شده و البته متغیرهایی که بار گویه پایینی داشته از معادله خارج شده اند. بخش ساختاری مدل حاکی از آن است که سرمایه ی اجتماعی با میزان (۰/۶۹) واریانس از سرمایه جنسی را تبیین کرده است. شاخص های مدل، آزمون نیکویی برازش ساختار نظری مطرح شده با داده های مشاهده شده و اعتبار سازه ای وسیله اندازه گیری مورد بحث را نشان می دهد. کلیه شاخصهای تطبیقی مدل نیز مقادیر مناسبی را نشان می دهند که به معنای توان مدل از فاصله گرفتن از یک مدل استقلال و نزدیک شدن به یک مدل اشباع شده بر مبنای معیارهای تعریف شده برای آنهاست. از آنجا که میزان کای اسکوتر به درجه آزادی: $CMIN/DF$ برابر با ۶/۷۱ گزارش شده است از آنجا که میزان مناسب برای این شاخص مقادیر ۱ تا ۵ است نتیجه می گیریم که وضعیت مدل مناسب است. همچنین معیار ریشه دوم میانگین مربعات باقیمانده $RMSEA = ۰/۰۸۰۵$ می باشد. هرچه مقدار این شاخص که به عنوان یکی از شاخص های بدی ارزش شناخته می شود کمتر باشد، مدل تدوین شده قابل قبول تر تلقی خواهد شد. معیارهای $AGFI = ۰/۹۰۶$ ، $GFI = ۰/۸۴۴$ و $TLI = ۰/۹۰۷$ و $FI = ۰/۹۰۷$ از نزدیک به یک بوده حاکی از برازش مدل می باشد.

بحث و نتیجه گیری

مدرنیته و صنعتی شدن جوامع، فرصتی برای زنان جهت بالابردن تحصیلات و ورود به بازار کار و مشارکت در عرصه های اجتماعی به همراه داشته است. یکی از عواملی که موجب می شود زنان به طور توانمند در عرصه های مختلف اجتماع گام بردارند، سرمایه اجتماعی آنهاست. داشتن سرمایه یک فرصت به شمار می آید و سرمایه اجتماعی به عنوان منفعتی تلقی می گردد که فرد یا گروهی از افراد از آن برخوردارند، در سالهای اخیر سرمایه جنسی در ایران به عنوان یکی از معیارهای سرمایه اجتماعی، مورد توجه تعدادی از دختران و زنان قرار گرفته است و اقدام برای رعایت مولفه های سرمایه جنسی جهت دستیابی به سرمایه اجتماعی به دغدغه ی بسیاری از دختران و زنان ایرانی تبدیل شده است. زنان نیاز روان شناختی قوی ای برای حفظ و پیگیری زیبایی، ارتقای جذابیت و مورد توجه بودن دارند. در قرن بیست و یکم ایده آل ها و انتظارات از سرمایه جنسی به واسطه تغییرات فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و تبلیغات رسانه ای بشدت افزایش یافته است. (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۴)

درخصوص تحلیل دیدگاه حاکم بر سرمایه جنسی زنان شهر اصفهان باید از آرا کاترین حکیم بهره برد، بلحاظ نظری حکیم از طریق تحلیل مشاهدات و بررسی واقعیت های اجتماعی به تبیین مسایل مربوط به قدرت و مذهب می پردازد. بر طبق نظریه حکیم، چهارمین دارایی شخص سرمایه جنسی است. این مفهوم از دل طیف وسیعی از شواهد و مدارک و تحقیقات درمورد وضعیت زنان در بازار کار و در روابط خصوصی بیرون آمده است، از آنچه که غالباً در نظریه های موجود نادیده گرفته شده است. (حکیم، ۱۳۹۱: ۱۹) سرمایه جنسی موضوعاتی نظیر زیبایی، جذابیت جنسی، سرزندگی، ذکاوت، خوش پوشی، دل ربایی و مهارت های اجتماعی و مهارت جنسی را در می گیرد. سرمایه جنسی آمیزه ای از جذابیت های ظاهری و اجتماعی است. مسایل جنسی تنها بخشی از این سرمایه است. از دیدگاه کاترین حکیم، امروزه سرمایه جنسی یکی از سرمایه های مهم افراد برای به دست آوردن منافع مختلف در زندگی روزمره است بخصوص برای زنان که بواسطه نقش جنسیتی شان از دستیابی به بسیاری از منابع محروم هستند. به نظر وی این سرمایه نقش بسیار مهمی در تعاملات اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی افراد ایفا می کند، بنحوی که بسیاری از سیاستمداران و حتی افراد دانشگاهی نیز تلاش می کنند که در تعاملات خود از این سرمایه استفاده کنند. حکیم به اهمیتی که این سرمایه در زندگی شغلی و خانوادگی افراد دارد، اشاره می کند و معتقد است کسانی که بر این دارایی خود سرمایه گذاری می کنند، برای بدست آوردن شغل و استخدام شدن شانس بیشتری دارند و همچنین داشتن این سرمایه می تواند تضمینی برای به دست آوردن مزایا و منافع بیشتر در محیط شغلی باشد. او حتی به اهمیت این سرمایه در زندگی زناشویی افراد اشاره می کند و می گوید: داشتن این سرمایه می تواند بنحو ظریفی بر روابط بین زوجین اثرگذار باشد و روند چانه زنی بین آنها را شکل دهد. او معتقد است، جذابیت اجتماعی و ظاهری طیف گسترده ای از مزیت ها را در محیط کاری و

اجتماعی، و به همان شکل در روابط شخصی برای فرد به ارمغان می‌آورد. بعلاوه او بیان می‌کند که امروزه افراد به اهمیت سرمایه جنسی پی برده‌اند و تلاش می‌کنند تا با رفتن به کلاس‌های بدنسازی و یا انجام جراحی‌های زیبایی و همچنین به کار بردن لوازم آرایشی، چهره و اندام خود را زیبا و جذاب نشان دهند و در مراودات اجتماعی‌شان نیز تلاش می‌کنند خوش تیپ و خوش لباس باشند و در تعامل با دیگران رفتار مطلوب و دل‌پسندی داشته باشند. آن‌ها سعی می‌کنند دیگران را به سمت خود جذب کنند و رابطه گرم و صمیمی با آن‌ها داشته باشند که این امور نشان دهنده توجه افراد به سرمایه جنسی خود و به کار گرفتن آن است. با توجه به آنچه گفته شد و بنابر اهمیتی که سرمایه جنسی در زندگی روزمره افراد به دست آورده و این که همه به نوعی تلاش می‌کنند تا در مراودات اجتماعی و شخصی خود، زیبا و جذاب باشند. در این تحقیق تاثیر این سرمایه بر سرمایه اجتماعی در میان زنان اصفهانی مورد بررسی قرار گرفت. بدین ترتیب، همانطور که نتایج تحقیق نشان می‌دهد، زنان که بیشتر از سرمایه جنسی خود استفاده می‌کنند، سرمایه اجتماعی بیشتری کسب کردند. در واقع با توجه به نتایج به دست آمده و آنچه حکیم در نظریات خود بیان می‌کند، عموماً زنانی که از سرمایه جنسی خود استفاده می‌کنند در مقایسه با زنانی از سرمایه جنسی استفاده نمی‌کنند از موقعیت اجتماعی بهتری برخوردارند و این زنان بیشتر به زیبایی و جذابیت خود اهمیت می‌دهند و در این زمینه سابقه طولانی‌تری دارند. علاوه بر این که زنان در به کار بردن سرمایه جنسی‌شان با هم رقابت می‌کنند. بدین ترتیب تغییراتی که در جوامع مدرن به وجود آمده به همراه تکنولوژی، رفاه و تجهیزات متنوع پزشکی و آرایشی افراد را در به کار بردن سرمایه جنسی‌شان ترغیب می‌کند که در این میان تفاوتی بین زنان وجود ندارد و هرزنی این تمایل را دارد که سرمایه جنسی خود را پرورش دهد و آن را در موقعیت‌های مختلف به کار برند. همچنین مقایسه سرمایه جنسی در میان افراد شاغل و غیر شاغل حاکی از آن است که تفاوت معناداری در استفاده از سرمایه جنسی بین این دو گروه وجود ندارد و هم افراد شاغل و هم افراد غیر شاغل از این سرمایه خود استفاده می‌کنند. مطالعه شهر اصفهان نشان می‌دهد که بین استفاده از سرمایه جنسی و محل سکونت هیچ رابطه‌ای وجود ندارد. در واقع آنچه نتایج تحقیق نشان می‌دهد این است که در جامعه فعلی ما، استفاده از سرمایه جنسی حالت عام پیدا کرده و همه افراد صرف نظر از وضعیت اشتغال، وضعیت تأهل، قومیت و موقعیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خود و با هر امکاناتی برای به دست آوردن سرمایه جنسی تلاش می‌کنند و آن را به کار می‌گیرند. البته قابل ذکر است که جوانان بیشتر از دیگر گروه‌های سنی، از سرمایه جنسی خود استفاده می‌کنند، زیرا مقایسه استفاده از سرمایه جنسی بین گروه‌های سنی ۲۵ تا ۱۸ ساله و ۵۰ تا ۴۰ ساله نشان می‌دهد که اختلاف معنی‌داری بین میانگین دو گروه سنی وجود دارد. در نتیجه پیش‌بینی می‌شود که با افزایش سن، افراد کمتر از سرمایه جنسی خود استفاده کنند.

نکته مهمی که در این پژوهش برای محقق محرز شده و به جهت اهمیتی که این موضوع دارد نباید بسادگی از کنار آن عبور کرد، اروتیکی و جنسی شدن الگوی رفتاری حاکم بر جامعه و بالا رفتن ارزش سرمایه جنسی از نگاه زنان مورد مطالعه در این تحقیق بود (فرضیات تحقیق تایید شد). بگونه‌ای که این متغیر در ردیف یکی از اصلی‌ترین عوامل اثرگذار بر سرمایه اجتماعی در جامعه مورد مطالعه است. در مجموع می‌توان گفت: سرمایه جنسی ترکیبی از جذابیت‌های زیبا شناختی، دیداری، ظاهری، اجتماعی و جنسی فرد برای سایر اعضای جامعه است که او در آن زندگی می‌کند و بویژه برای اعضای از جنس مخالف و در تمامی زمینه‌های اجتماعی. سرمایه جنسی هم شامل مهارت‌هایی می‌شود که می‌تواند آموخته و یا تقویت شوند و هم شامل ویژگی‌هایی می‌شود که در زمان تولد تعیین می‌شوند مثل بلندقد/ کوتاه قد بودن یا سیاه پوست / سفید پوست بودن، عموماً زنان در مقایسه با مردان از سرمایه جنسی بیشتری برخوردارند. علاوه بر آن زنان سرمایه جنسی خود را فعالانه‌تر به کار می‌گیرند برای نمونه زنان در مقایسه با مردان غالباً مهارت بیشتری در مدل‌های موی خود به خرج می‌دهند و زمان بیشتری را برای آرایش و محافظت از اندام‌هایشان صرف می‌کنند. (حکیم، ۳۲: ۱۳۹۱) اما نکته قابل تامل این که کاترین حکیم نظریه پرداز مفهوم سرمایه جنسی معتقد است که سرمایه جنسی یک دارایی مهم برای تمامی گروه‌هایی هست که دسترسی کمتری به سرمایه اقتصادی، اجتماعی و انسانی (فرهنگی) دارند، از بین این گروه‌ها می‌توان به جوانان، اقلیت‌های قومی و فرهنگی، گروه‌های کم بضاعت و مهاجران بین‌الملیتی اشاره کرد. (Ibid:32) در صورتی که ما در این پژوهش شاهد آن بودیم که زنان و دختران اصفهانی مورد مطالعه با سرمایه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی بالا نه تنها از ارزش سرمایه جنسی غافل نیستند بلکه درست به عکس، بیشترین تلاش را برای افزایش این نوع از سرمایه از خود نشان داده‌اند و بهتر و عمیق‌تر به اهمیت این نوع از سرمایه واقف هستند، شاید دلیل اصلی این موضوع این است که زنان و دختران اصفهانی حتی با داشتن سطح بالایی از سرمایه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی باز هم نمی‌توانند به بسیاری از اهداف و آرزوهای خود: یافتن همسر مناسب، شغل درخور شخصیت، پذیرش اجتماعی و... دست یابند و به ناگزیر در صدد افزایش سرمایه جنسی خود بر می‌آیند، به امید این که بسیاری از مفاهیم و مقولات با ارزشی را که با سایر سرمایه‌ها از به دست آوردنشان باز مانده‌اند، این بار اما به کمک ارزش سرمایه جنسی خود بدست آورند. شرایطی که درست عکس این موضوع در سایر جوامع بخصوص در غرب است و زنان و دختران غربی با داشتن سرمایه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی بالا دیگر ضرورت چندان به داشتن سرمایه جنسی بالا برای خود نمی‌بینند. بدین ترتیب، سرمایه جنسی امروزه یکی از دارایی‌های افراد است که آنان را و می‌دارد برای به دست آوردن آن تلاش کنند و هزینه و وقت خود را به آن اختصاص دهند، می‌توان گفت که همه افراد و با هر موقعیت اقتصادی و فرهنگی طالب این سرمایه هستند و بخصوص این که، این سرمایه می‌تواند برای آنها سرمایه اجتماعی نیز در بر داشته باشد و باعث پیشرفت آنها در زندگی شخصی و حرفه‌ای شود. در نتیجه با استناد به

نتایج تحقیق حاضر، می‌توان گفت که استفاده از سرمایه جنسی برای بدست آوردن سرمایه اجتماعی در کشور ما رواج یافته و به نظر می‌رسد که در حال گسترش نیز باشد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- آزاد ارمکی، تقی. و چاوشیان. (۱۳۸۱)، بدن به مثابه رسانه هویت. مجله جامعه‌شناسی ایران. شماره ۱۶
- ادیبی، حسین و انصاری، عبدالمعبود، (۱۳۸۳)، نظریه‌های جامعه‌شناسی. نشر دانه، تهران.
- استانی، سوسن، صالحی هیکویی، مریم (۱۳۸۶). سرمایه اجتماعی شبکه و جنسیت. بررسی ویژگیهای ساختی، تعاملی، و کارکردی شبکه اجتماعی زنان و مردان در تهران، نامه علوم اجتماعی، شماره ۳۰.
- بوردیو، پیر. (۱۳۸۰). نظریه‌ی کنش، دلایل عملی و انتخاب عقلانی ترجمه‌ی مرتضی مردیها، تهران: انتشارات نقش و نگار
- پاتنام، رابرت (۱۳۸۰)، دموکراسی و سنتهای مدنی، ترجمه محمدتقی دلفروز، انتشارات روزنامه سلام، تهران.
- پاتنام، رابرت و... (۱۳۸۴) سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه. گردآورنده کیان - تاجبخش، ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، انتشارات شیرازه، تهران
- تاجبخش، کیان (۱۳۸۲)، سرمایه اجتماعی و مشارکت در شوراهادر استان فارس، معاونت امور اجتماعی و شوراهای وزارت کشور.
- توسلی، غلامعباس و موسوی، مرضیه؛ (۱۳۸۲) سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تاکید بر نظریه‌های سرمایه اجتماعی. نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۶
- حکیم، کاترین (۱۳۹۱) سرمایه‌ی جنسی و جنبه‌های سیاسی آن در دنیای امروز. ترجمه‌ی ژیلای سرابی، جلد اول، چاپ اول
- خواجه نوری، بیژن و همکاران (۱۳۹۱). (سبک زندگی و مدیریت بدن. فصلنامه علمی پژوهشی زنان، سال دوم
- خواجه نوری، بیژن و علی اصغر مقدس (۱۳۸۸) رابطه بین تصور از بدن و فرآیند جهانی شدن. مطالعه موردی زنان شهرهای تهران، شیراز و استهبان. جامعه‌شناسی کاربردی. دوره ۲۰، شماره ۱
- ذکائی، محمد سعید. و حمیده فرزانه (۱۳۸۷). (زنان و فرهنگ بدن: زمینه‌های انتخاب جراحیهای زیبایی در زنان تهرانی. فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. سال چهارم. شماره ۱۱
- ذکائی، محمد سعید (۱۳۸۷) جوانان، بدن و فرهنگ تناسب. فصلنامه تحقیقات فرهنگی. سال اول. شماره ۱
- رنای، محسن، (۱۳۸۱)، سقوط سرمایه اجتماعی، مجله آفتاب، شماره ۱۶
- رضایی و همکاران (۱۳۸۹). مدیریت بدن و ارتباط آن با عوامل اجتماعی، در بین دختران دانشگاه مازندران، مجله زنان.
- رفعت جاه، مریم (۱۳۸۶) هویت انسانی زن در چالش آرایش و مد. مجله کتاب زنان. شماره ۲

- زکی، محمد علی (۱۳۹۳). بررسی پژوهشهای سرمایه اجتماعی در ایران (روندها، الگوها و گرایشهای پژوهشی). کتاب ماه علوم اجتماعی. س ۱۸.
- فیلد، جان. (۱۳۸۶). سرمایه اجتماعی. ترجمه جلال متقی. مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی
- فاضلی، محمد؛ (۱۳۸۲)، مصرف و سبک زندگی. قم: صبح صادق.
- فاضلی، محمد و معصومه اشتیاقی. (۱۳۹۱) وضعیت سرمایه اجتماعی در ایران. مرکز مطالعات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- کلمن، ج (۱۳۷۷) بنیاد نظریه اجتماعی. منو چهر صبوری، تهران: نشر نی
- ضیاءپور آرش، ابراهیمی قربانعلی، (۱۳۹۱). بررسی جامعه شناختی تاثیر سرمایه فرهنگی بر مدیریت بدن (مطالعه تجربی جوانان شهر گیلانغرب). جامعه شناسی کاربردی دوره ۲۳، شماره ۱ پیاپی ۴۵
- (ب) منابع لاتین

-Putnam,Robert,D & Goss,Kristin A.(2002). *Introduction, In Putnam(ed), Democracies in flux, The Evolution of Social Capitalin contemporary Society,Oxford University press.*

-Lin,Nan.(2001). *Social capital: A Theory of Social Structure and Action, Cambridge University press*
